

ԱՆՅՐ ԿԹՈՒՌՍ
ԵՎ ԽԵՆԿՈՒՄ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՈՆԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ ՀԱՆԳԻՍՈՒԹՅՈՒՆ Ս. ԷԶՄԻԱՇԻ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ ՀՈԳԵՎՈՐ ԴԵՍԱՐԱՆՈՒՄ

Ծնորդվարի 11-ին, Վարդանանց տոնի օրը, Մայր Տաճարում մատուցված Ս. Պատարանգով մեկ անգամ ես ոգեկոչվեց Ավարայրում մահաւոտակված հերոսների հիշատակը:

Ս. Պատարագից հետո, ժամը 13.00-ին, Գետրոյան Հոգեւոր Դննարանում տեղի ունեցավ հանդիսություն՝ ի հիշատակ Վարդանանց, որին ներկա էին Մայր Աթոռի միաբանությունը՝ գերաշնորհ Ս. Ներսես արքեպիսկոպոս Պոգոսյանի գլխավորությամբ, Դննարանի դասախոսական կազմը, ուսանողությունը, Մայր Աթոռի պաշտոնեությունը և հրավիրյալ հավատացյալներ:

Հանդիսությունը բացվեց Տերուհական աղոթքով, այնուհետև հնչեցին ՀՀ Պետական հիմնը և Դննարանի քայլերգը: Բացման խոսքով հանդես եկավ Գետրոյան Հոգեւոր Դննարանի փոխտեսուչ Ս. Բաբկեն արքեպ Սալքիյանը: Նա հակիրճ, բայց և քովանդակալից խոսքով ընդգծեց Վարդանանց գոյամարտի կրոնա-քաղաքական, պատմական ու հայրենասիրական նշանակությունը և նշեց, որ բոլոր սերունդները միշտ երախտագիտության զգացումներով են ոգեկոչել Ս. Վարդանանց խնկելի հիշատակը: Հայր Սուրբի խոսքին հետևեց Ս. Ներսես Ընդհաղու «Նորաշիրաշ» անգուգական շարականի երգեցողությունը, որից հետո «Վարդանանց պատերազմի դասերը» քանախոսությամբ հանդես եկավ պրոֆեսոր Սուրեն Դանիելյանը՝ առանձնակի նշելով.

«Գերաշնորհ Սրբազան Հայրեր, Հոգեշնորհ Հայրեր, սիրելի սաներ, դասախոսներ, հյուրեր: Այսօրն իսկապես մեր ժողովրդի մրահավաքության խորհուրդն ընդգծող սրբազան տոններից է և, եթե չեմ սխալվում, բոլորից տույն տոնն այն միաբանության, որին դարեր ի վեր մենք ձգտել, փափագել՝ որոնել և գտել ենք: Պատմությունը նման օրինակներ շատ է տալիս: Վարդանանց ուխտը իսկապես մեր Եկեղեցու միաբանության խորհուրդն է: Երջանկահիշատակ Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր մի պատգամում այդ մասին ասաց, թե «Քրիստոնեությունը միայն երկնքի ու երկրի մարդկանց միջև հարաբերությունն է, ուխտ մը չէ, այլ մահ՝ ապրելու կենսամեծ»:

Քրիստոնեությունը երկրում մարդկանց միմյանց հետ հարաբերություններ վերաճշտելու, կարգավորելու ձև է: Այս խորհուրդը Վարդանանց պատերազմում առավել եւս հաստատվեց: Այն ժամանակ, երբ կար քրիստոնեությունից հրաժարվելու սպառնալիքը, Հայոց աշխարհի հասած հրովարտակը, պարզապես, վտանգով հեղեղեց երկիրը: Մենք հասկացանք, որ քրիստոնեությունից հրաժարումը միայն կենսաճնդից, ապրելաճնդից հրաժարում չէ: Դա հրաժարում է մահու ազգային գիտակցությունից, ընդհանրապես մարդ լինելու գաղափարից, որովհետև եթե մարդ ես, ունես քո գաղափարները, ապրելու փիլիսոփայությունը, պարտավոր ես տեր կանգնել մահու այդ գաղափարներին: Այդ օրերին Եկեղեցին էր, որ կարողացավ համախմբել բոլորին:

Միանգամայն ճիշտ է այն խորհուրդը, թե Վարդանանց կոնիլը, մեզ համար լինելության կոնիլ լինելուց զատ, մահու կյանքի ճշմարտությունը քացահայտելու

փիլիսոփայություն է: Եվ խոր իմաստ կա, արդեն, Վարդանի ճառի վերջին հատվածում, երբ նշում է, թե վախը թերահավատության նշան է:

Պատմության ո՞ր հատվածում էլ փորձում ենք քննել մեր ժողովրդի կեցության ու պայքարի խորհուրդները, գտնում ենք, որ հաղթանակն այնտեղ է հասել, որտեղ մենք կարողացել ենք մեր միջին հասնել վախը:

Ծերենցը մի հետաքրքիր խոսք ունի: Նա ասում է. «Պատմության ո՞ր հատվածում էլ ուզեմաս մաքառել թշնամու դեմ, Վարդաններ կգտնվեն, մեկը չէ՝ տասը, քայց պատերազմ չափելու համար դու պարտավոր ես Ղևոնդ ունենալ»:

Այսօր մեր ժամանակները նույնքան հերոսական են, որքան Վարդանանց ժամանակները: Երբեմն ասոքայաի մեջ մենք այդ հերոսականությունը չենք զգում, նաեւ հպարտանանք, որ այսօր ունենք մեր ոգու առաջնորդը, մեր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, մեր Գարեգին Ա Վեհափառ Հայրապետը, որ թերեւս այնտեղ՝ հեռավոր Նյու Յորքում, վախը թերահավատության հետ չպարտում է մի կողմ, հաղթահարելով հիվանդությունը:

Թերեւս այս խորհրդով, այս հավատով էլ եզրափակեմ իմ խոսքը եւ նշեմ ամենագլխավոր պատգամն ու դասը, այն, որ Վարդանանց պատերազմը շարունակական է, երբեք միայն պատմության մեկ էջը չէ մեր ժողովրդի կյանքում:

Այնուհետեւ երգչախմբի կատարմամբ հնչեց Մակար Եկմայանի «Երգ մեռնող հայրենասերի»-ն: Վահան Թեքեյանի «Խորհուրդ Վարդանանց» քանաստեղծությունը կարդաց Բ լսարանի սան Արման Սիմոնյանը: Դեմարանում կատարվող հանդիսությունների ամփոփական մաս են կազմում նաեւ երաժշտական համարները: Կոմիտասի «Կռունկ» ստեղծագործությունը կատարեցին Ա լսարանի սան Զոհրապ Կարապետյանն ու Բ լսարանի սան Վասիլ Շահբաղյանը: Բանախոսությամբ հանդես եկավ նաեւ Գեորգ Մակարյանը: Նա իր խոսքում մեկ անգամ եւս շեշտեց, «Հերոսությունը ծնվում է ոչ թե անհրաժեշտությունից, այլ համարձակների քաջագործությունից: Բազմաթիվ մարդիկ են ապրում, քայց նրանցից հերոսանում են միայն քչերը: Սակայն պատմության մեջ եղավ մի պահ, երբ նախալնանությունը որոշեց խախտել այդ օրինաչափությունը, եւ հայ ժողովրդի սրբության ու հերոսության ծառը միանգամից պտղաբերեց, մենք ունեցանք բազում Սրբեր ու հազար երեսունվեց հերոս-մահատակներ, որոնք կոչվեցին Վարդանանք»:

Վարդանանց առերես ուրացումը չի կարելի ուրացում համարել այդ քառի բուն իմաստով: Քրիստոս ասում է. «Ով ինձ ուրանա մարդկանց առաջ, Ես էլ նրան կուրանամ Իմ երկնավոր Հոր եւ սուրբ հրեշտակների առաջ» /Մատթ. Ժ 33, Դուկ. ԺԲ 9/: Սակայն Վարդանանց այս քայլն ավելի շուտ մի քաղաքականություն էր, եւ Վարդան Մամիկոնյանն էլ այդպես էր համարում, որովհետեւ իր ճառում ասում է. «Մանավանդ ես չեմ մոռացել եւ հիշում եմ, թե ինչպես ես եւ ձեզանից ոմանք այն ժամանակ անօրեն իշխանին խաբեցինք, մղձրեցրինք, ինչպես մի անպիտան մանուկ տղայի, երբ երեսանց նրա անբարիշտ կամքն իբր կատարեցինք: Բայց Տերն Ինքը վկա է մեզ, թե ծածուկ մտադրություններով ինչպես անբաժան ենք մնացել նրանից»:

Գիտակցված մահն անմահությունն է, սակայն այս արտահայտությունը որոշ լրացումներ է պահանջում: Վեհ գաղափարների համար գիտակցված մահն է անմահությունը: Ոսկերեբանն իր գործերից մեկում ցույց է տալիս, որ Հին Կտակարանում հիշվող մեծ մարդիկ սարսափել են մահից: Սակայն Պողոս

առաքյալն ասում է. «Մարմնից դուրս գալը և Զրիստոսի հետ լինելն ավելի չավ է» /Փիլիպ. Ա 23/: Զրիստոս Իր մահը մկրտություն է համարում. որովհետև Զեբեդեոսի որդիների հետ խոսելիս ասում է. «Իմ բաժակը կխմեք, և այն մկրտությամբ, որով ես մկրտվում եմ. կմկրտվեք» /Մատթ. Ի 23/:

Վարդանանք իրենց անձերը զոհեցին Զրիստոսի և հավատի համար. հերոսաբար պայքարեցին և նահատակվեցին՝ իրենց օրինակով ցույց տալով, որ ոչ թե ուժը, այլ բարձրագույն զգացումների տեսականությունն է ստեղծում բարձրագույն մարդկանց»:

Այնուհետև Ճեմարանի երգչախումբը երգեց «Արեգակն Արդարութեան» շարականը: Եղիշի «Վասն Վարդանայ և Հայոց պատերազմին» գրքից «Որոց ոգիքն թուլացեալ են յերկնատըր առաքինութենէն» հատվածն արտասանեց Ա լսարանի սան Անդրանիկ Հակոբյանը: Գ լսարանի սան Դավիթ Մարգարյանը կարդաց Ղեւոնդ Ալիշանի «Պլպտվն Ավարայրի» բանաստեղծությունը: Կոմիտասի «Շողեր ջան»-ը կատարեց Արման Բեգլարյանը /Ա լսարան/, իսկ Ա լսարանի սան Էդիկ Հակոբյանն արտասանեց Ներսես Վանականի «Ոգով Վարդանանց» բանաստեղծությունը:

Գեղարվեստական հայտագիրն ավարտվեց երգչախմբի կատարմամբ հեռաձայնային Մակար Եվսայանի «Լոնց» երգով /մեմակատար՝ Հարություն Տերտերյան, Դ լսարան/:

Ապա գերաշնորհ Տ. Ներսես արքեպս, Պոգոպալյանն իր օրհնության խոսքը հղեց ներկաներին.

«Միրելի հոգեւոր եղբայրներ, Գեորգյան Հոգեւոր Ճեմարանի դասախոսներ, սաներ և հանդիսականներ:

Տարին մեկ անգամ Վարդանանց տոնակատարության այս առիթը, կարծում եմ, այնքան քիչ է, քանի որ տարվա երեք հարյուր վաթսուհինգ օրերում էլ կարիք ունենք այսպիսի հանդիսության մերկա լինելու, հոգեպես խանդավառվելու և Վարդանանց ոգով մեր կյանքը շարունակելու:

Այս օրը մեր կյանքում բնորոշվում է Ս. Պատարագով և հանդիսությամբ: Թեև նահատակության առիթով ենք հավաքվում, բայց մեր հոգիները լցվում են ուրախությամբ և հպարտությամբ: Հպարտությամբ եմ ասում, որովհետև Վարդանանց պատերազմի խորքում տեսնում եմ հավատքի գործությունը, հավատքի ուժը, որ մեցուկ դարձավ մարտնչող զինվորներին, հոգեւոր դասին և պատերազմի բոլոր մասնակիցներին, որպեսզի նրանք հաղթանակեն: Հակառակ որ իրենց գորավարը՝ Վարդանը, ընկավ պատերազմի դաշտում, բայց բարոյական հաղթանակը, իսկական հաղթանակը մնաց հայ ժողովրդին ոչ միայն պատերազմի շրջանին, այլև մեր ողջ պատմության ընթացքում:

Ինչ համար միշտ խորհրդավոր են եղել «Տէր յերկնիցի»՝ այսօրվա շարականի, երկու տողերը, որոնք ասում են. «Հրոյ հոգւոյն շիջուցին զրոց զկրակապաշոյ Պարսիցն» (Հոգու հրով մարեցին կրակապաշտների կրակը):

Տեսնու՞մ եք, կրակը հակադրվում է կրակին: Պարսիկների հավատքի խորհրդանիշը, այն կրակը, որ պաշտամունքի համար քերվում էր Հայաստան, և հավանաբար մեր նախնիները պաշտել են կրակը, բայց նոր հավատքի՝ Սուրբ Հոգու կրակն այնքան ուժեղ էր, այնքան ամբողջական, այնքան տիեզերական և

այնքան համոզիչ, որ Մուրթ Հոգու տված այդ հավատքի կրակով կարողացան պարսիկների հավատքի կրակը հանգցնել:

Ի՞նչ է նշանակում այդպիսի հավատքի կրակ ունենալ: Դա նշանակում է՝ Վարդանանց պատերազմը հաղթանակով պսակել:

Հայ ժողովուրդը, միշտ է, քրիստոնեությունը Թադեոս և Բարդուղիմեոս Ստաշյանների օրերից ընդունեց մասամբ, սակայն երեք հարյուր տարի քրիստոնեությունը հալածվեց Հայաստանում և միայն Ս. Գրիգոր Լուսավորչի ջանքերով, Տրդատ Թագավորի դարձով է, որ այն Հայաստանում պետական կրոն հռչակվեց, և դեռ որոշ ժամանակ քարոզչության կարիք կար Հայաստան աշխարհում, որպեսզի մեր ժողովուրդն ամբողջությամբ իր հոգին քացեր այս նոր հավատքի լույսի ճառագայթի առջև: Եվ Ս. Սահակը, և՛ Ս. Մեսրոպը չսխալվեցին՝ Հայոց Եկեղեցուն ազգային դրոշմ հաղորդելով հայկական ոգով, հայկական շնչով՝ այրուքների սրելով ունով և Հայաստանում գրի ու գրականության փարածումով:

451 թ., քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակումից միշտ 150 տարի հետո, այդ 150 տարիների ընթացքում քրիստոնեությունն այնպես արմատավորվեց մեր մեջ, որ քաղաքական որևէ ժանր վիճակ երբեք որևէ ազդեցություն չունեցավ հայ ժողովրդի վրա: Եվ մենք որպես զգեստ չհագանք քրիստոնեությունը, այլ այն արյուն ու ոսկոր դարձավ մեզ համար, տեսիլք դարձավ, պաշտամունք, մեզ համար հոգի դարձավ, և այդ հոգուց բաժանվելն անհնար էր: Հովսեփ Կաթողիկոսի սրտագրությամբ Պարսկաստան ուղարկված նամակում շատ բնորոշ կերպով նկարագրվում է քրիստոնեության էությունը, մենք չենք կարող այդ հավատքից հեռանալ: Ո՛ր հուրը և ո՛ր սուրբ մեզ չեն կարող կտրել այն նշմարության ակունքից, որ մերը դարձավ, սեփականացվեց հայ ժողովրդի կողմից:

Ես շնորհավորում եմ Գեորգյան Հոգևոր Ծննդարանի տեսչությանը և մանավանդ ուսանողությանը, որ այնքան զեղեցկորեն պատրաստել էին այսօրվա ծրագիրը, այնքան ամբողջական և այնքան սրտահույզ: Ընդհակառակը այրն, Դանիելյանին, նաև ուսանող Մակարյանին, ովքեր կարողացան ներկայացնել Վարդանանց պատերազմի ամբողջ էությունը: Նաև այն խոսնակին, որ իր խոսքերով համեմուն էր հանդիսությունը՝ յուրաքանչյուրին ելույթ ունենալու հրավերելիս: Ընդհակառակը այն Հայր Արշակին, որ Գեորգյան Հոգևոր Ծննդարանի կյանքում շարականի սերն ու ոգին է ավելացնում, նաև պրն Եարաբայանին, որ Վարդանանց տոնին նվիրված այս ազգային երգերով զարիս է մեկ անգամ եւս մեր հոգիները փոթորկելու և մեզ փոխադրելու մի այլ՝ զեղեցիկ, վարդազույն աշխարհ, որտեղ մեր նահապտակները երևում են շարքով՝ իրենի հաղթական մարտիկները:

Այս օրն այնքան ուրախալի է և ամբողջական, որ քոլորս՝ ուսանողներ, հոգևորականներ, աշխարհիկ հյուրեր, միասին, միասիրտ և միահոգի դարձած, այս պահն ենք ընթրիլուն: Միշտ հիշում ենք նաև մեր Վեհափառ Հայրապետին, որ Նյու Յորքում վերջերս նորից փրաքուծական գործողության ենթարկվեց: Մեր քույրի մաղթանքն ու աղոթքն է, Վարդանանց տոնի առիթով Աստված առողջություն պարգևի Վեհափառ Հայրապետին և շուրջ ուղարկի Մայր Աթոռ, որպեսզի մենք, իրենի նրա զավակներ, մեզ երբեք որք չզգանք, այլ զգանք, որ մեր հայրը մեզ հետ է:

Թող Վարդանանց հոգին միշտ կենդանի մնա մեր մեջ:

Բոլոր ժամանակներում Վարդանանց պարերազմը ներկա է մեր կյանքում: Եթե ուզում եք Վարդանանց հոգուց շնորհվել և այլ ուղությամբ գնալ՝ հեղինակներ ենք: Ուրեմը աղանդավորի խարանձ առած, քակում են յեր դոները, քայց Հայաստանյայց Եկեղեցու ավանդությունը, պարմությունը և սրբություններն այնքան գեղեցիկ են, սրբազարավ, հուզիչ, որ երբեք ես չեմ կամենա, որ չեզանհից որեւէ մեկն աղանդավոր դառնա և հեռանա այս Եկեղեցու պաշտամունքից, Սուրբերի հեթ հաղորդությունից և այս Եկեղեցու շնորհների սրացումից:

Այսօրվա պարարագիչ Հայր Սուրբն իր քարոզում ասաց, որ անարարությունն է մեր այսօրվա մեղքը, անարարությունը՝ մեր այսօրվա հոգեւոր կյանքի հանդեպ: Այնն օր մենք մտածում ենք սնվելու մասին, և երբ սնունդը պակասում է, անհանգստանում ենք, իսկ ինչո՞ւ չենք մտախոհվում հոգու սննդի մասին, երբ հոգեւոր սնունդը պակասում է, ինչո՞ւ չենք անհանգստանում, ինչո՞ւ հարեւանի դուռը չենք ծեծում և ասում, «Հավարքի հացից մի քիչ էլ մեզ տուր, որովհետեւ հավարքով սոված ենք»:

Այս գիտակցությամբ պետք է ապրել, և երբեք չի դոները չբացիք աղանդավորների առջև: Հայաստանյայց Եկեղեցու հավարարիմ զավակներ մնացեք և տեր եղեք այն ավանդությանը, որոնց տերը միայն հոգեւոր դասը չէ, մենք բոլորս ենք՝ միասին, համերաշխությամբ և միասնությամբ:

Օրհնված լինեք Վարդանանց նվիրումով:

ՀՐԱՆՏ ԿՈՍՏԱՆՅԱՆ

Գեորգյան Հոգեւոր Ծննդարանի
Ե յարանի սան